

Софија Биланџија, *Позајмљивање у скандинавским језицима: траговима европског културног наслеђа* (Београд: Универзитет у Београду – Филолошки факултет, 2024, 183 стр.)

Приказала **Гордана М. Ристић**, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, Др Зорана Ђинђића 2, Нови Сад, Србија, gristic@ff.uns.ac.rs

 <https://orcid.org/0000-0002-4160-3380>

Монографија *Позајмљивање у скандинавским језицима: траговима европског културног наслеђа* проф. др Софије Биланџије објављена је 2024. године у едицији *Монографије: језик* Филолошког факултета Универзитета у Београду. У монографији се објашњава и контрастира процес позајмљивања у сва три скандинавска језика, што је тема која до сада није била предмет истраживања у српској скандинавистичкој и германистичкој научној заједници.

Монографија представља научно дело које компетентно обрађује сложен феномен позајмљивања из различитих аспеката: системско-лингвистичког, социолингвистичког и културноисторијског. Монографија се састоји од пет поглавља: 1. *Одређење основних појмова* (13–23), 2. *Попуна лексикона* (25–51), 3. *Класификација позајмљеница* (53–71), 4. *Историјат позајмљивања* (73–117), 5. *Позајмљенице у светлу језичких идеологија и језичке политике* (119–165), те листе референци (167–183).

У поглављу 1, ауторка расветљава основне лексиколошке појмове који су неопходни за разумевање система у који позајмљени језички материјал улази (лексикологија, лексикон и његове подврсте, лексема и лексичка јединица, неологизам), али расправља и о недостатности појмовног апарата скандинавистичке лингвистике.

У поглављу 2 анализирају се основни начини попуне лексикона (творба речи, семантичке и лексичке промене), узроци позајмљивања (потреба услед постојања лексичке лакуне, престиж, системске потребе, али и притиска текста, стилске и креативне варијације и припадности одређеној групи), те

фазе интеграције у лексички систем (лексичка интеграција). Ово је још увек веома актуелна тема истраживања, нарочито у социolingвистици, будући да се једним делом бави односом између прекључивања кодова и системског позајмљивања. Ауторка у овом делу доноси нове увиде везане за лексичку и семантичку интеграцију, богато илустроване примерима из старије и новије историје језика.

Ауторка у поглављу 3 осветљава однос позајмљеница према слоју базичне домаће лексике, доносећи нам занимљиве увиде у другачију лингвистичку традицију у којој још увек постоји актуелна научна класификација на позајмљенице и туђице. Потом се врши класификација позајмљеница у којој се превазилази досадашња доминантна подела на директне и индиректне позајмљенице и систематично се уклапа у ширу класификацију на основу три критеријума: критеријума стратегије позајмљивања, критеријума структуре, те функционалног критеријума. На овај начин традиционално занемарене фразеолошке или граматичке позајмљенице добијају нови живот.

Поглавље 4 посвећено је историјату позајмљивања из европских језика који су историјски најзначајнији језици-даваоци: латинског, нисконемачког, високонемачког, француског и енглеског. Ови језици су истовремено током историје, а и данас, служили и служе као најзначајнији језици-посредници. У овом поглављу ауторка објашњава најзначајније културноисторијске догађаје и процесе који су створили плодно тле за језичке контакте, те класификује позајмљенице из наведених језика.

Пето и последње поглавље је занимљив културни и социolingвистички осврт на ставове према позајмљеницама и позајмљивању из перспективе језичке политике, језичког планирања, али и језичке климе и језичких ставова говорника одређене језичке заједнице. У овом поглављу стичемо увиде у историјат фонолошке и ортографске адаптације позајмљеница у скандинавским језицима, а посебно потпоглавље посвећено је тзв. заменским речима као специфичној стратегији лексичког пуризма. Други део поглавља посвећен је историјату ортографског и лексичког пуризма. Како ауторка наводи, данас се о Данској, Норвешкој и Шведској не може говорити као о земљама са пуристичким језичким политикама. Пуризам као идеологија је од 16. до прве половине 20. века прожимао разматрања језичких питања и везује се за различита питања језика, културе и политике.

У списку цитиране литературе налази се 11 речника (од чега 3 етимолошка) и 251 референца која обухвата монографије, научне и стручне чланке, поглавља у зборницима и монографијама, као и изворна дела научника и писаца старијих епоха (17–19. век) из којих су преузимани цитати везани за језичку климу и тадашње ставове према позајмљеницама. Ауторка наводи литературу која адекватно представља сваки истраживани феномен (основне лексиколошке појмове, одређења позајмљивања и позајмљеница, историјат позајмљивања, формалну и лексичку интеграцију позајмљеница у систем, ставове о позајмљеницама данас и кроз историју, лексички пуризам), а избор литературе

сведочи о томе да ауторка добро познаје свеобухватност теме којом се у књизи бавила. Наведена дела настала су на неколико језика: српском, хрватском, руском, немачком и сва три скандинавска језика, што сведочи о познавању ширег контекста и различитих научних традиција. Литература је највећим делом савремена, чиме ауторка показује да познаје најновија кретања у истраживаној области – најновија литература је из 2023. године. Ипак, адекватно су заступљена и кључна дела 20. века у којима се обрађују релевантни феномени, из чега закључујемо да ауторка има добар преглед релевантних кретања у науци током дужег историјског периода. Наведена дела су из области лингвистике (пре свега лексикологије и контактне лингвистике), али и историје и књижевности. Посебно се истичу ауторкина настојања да цитате аутора старијих епоха преузима из директних извора, при чему најстарији цитати потичу из дела Педера Сива из 1663. године.

Књига *Позајмљивање у скандинавским језицима: траговима европског културног наслеђа* доноси мноштво занимљивих информација о контактним ситуацијама и језичким политикама скандинавских земаља са којима се шира германистичка заједница у Србији до сад није сусретала, као и низ запажања и закључака о класификацији позајмљеница и њиховој интеграцији у систем који могу бити од користи и широј филолошкој научној заједници.

Ауторка објашњава, анализира и класификује појаве везане за позајмљивање у три језика, чиме их контрастира. Осим тога, ауторка је направила зналачки избор подтема из веома широке области, и појаве представила стручно и целовито. Као посебан допринос издвајамо анализу лексичке и семантичке интеграције позајмљеница у језик, где ауторка доноси и сопствени предлог класификације, а она може наћи и ширу примену, ван оквира скандинавистике. Иако је фокус истраживања на лексичком слоју позајмљеница, ауторка се исцрпно бави анализом и других супкласа позајмљеница, од чега бисмо посебно издвојили скретање пажње на фразеолошке позајмљенице, које су на специфичном размеђу између лексичких и граматичких позајмљеница.